

ZAŠTITA VENECIJE OD POPLAVA

Vrtoglavi iznosi za gradnju i korupciju

PRIPREMIO:
Branko Nadilo

Radi se o jednom od najvećih i najskupljih gradilišta te najsloženijoj hidrotehničkoj građevini, a možda i najvećoj europskoj korupcijskoj aferi vezanoj za graditeljstvo

O projektu *MOSE* (Modulo Sperimentale Elektromeccanico – eksperimentalni elektromehanički modul) već smo jednom pisali u rubrici *Zanimljivosti* (*Građevinar*, 9./2010.). Razlog ponovnog vraćanja istoj temi je činjenica se radi jednom od najvećih i najskupljih svjetskih gradilišta te nesumnjivo najsloženijoj i najzahtjevnijoj hidrotehničkoj građevini, ali i jednom od najvećih gradilišta u talijanskoj povijesti. Potencijalno je to možda i jedna od najvećih europskih korupcijskih afera vezanih uz graditeljstvo. Ujedno je cijeli projekt mnogobrojnim vezama povezan s našom zemljom. Inače radi se zaštititi od poplava Venecije za visokih plimnih valova, a naziv je akronim koji na talijanskom znači Mojsije i podsjeća na biblijsko razdvajanje Crvenog mora koje je omogućilo bijeg Židova iz egipatskog ropstva.

Uvodno o Veneciji

Pretpostavlja se da je Venecijanska laguna geološki nastala otprilike 7000. pr. Kr. kada je naglo topljenje ledenjaka poplavilo niske obale Jadranskog mora. Međutim na tom je prostoru između ušća rijeka Piave i Po uslijedilo izraženo taloženje riječnih sedimenata, pa su se duž obale formirali sprudovi i brojni otoci, ukupno ih je čak 118. Cijelo je područje i grad dobilo ime po predrimskom plemenu Veneti koje su Rimljani vrlo brzo pokorili u svojim pohodima. Posebna je zanimljivost da je i naš naziv Mleci ili Mletci također nastao iz istog korijena jer je najprije nastao oblik Beneci (Slovenci i danas nazivaju Veneciju

Benetke, pokrajinu Veneto Benečija), a potom su raznim glasovnim promjenama nastali redom Bneci, Mneci i Mleci. Područje je današnje Venecije bilo sasvim nenaseljeno i močvarno, a divlja je laguna, privlačila samo ribare i lovce. Bježeći pred Vizigotima, Hunima i Langobardima okolni su se stanovnici, u početku najviše iz poharane Akvile, sklonili na nenaseljene, neobrađene i nepristupačne otoke. Još je u 6. st. Venecija bila mala skupina sela u močvarnoj delti, a temelji su prve katedrale u Torcellu (danas malom i slabo naseljenom otočiću na sjevernom dijelu Lagune) postavljeni tek 639. godine. Prvi je zabilježeni dužd izabran 726., a Mletačka Republike bila je poseban oblik vladavine plemićke oligarhije, blizak onome kako danas zamišljamo demo-

kraciju, i to sve do 19. st. Odmah nakon nastajanja vrlo su brzo uspostavljene važne trgovačke veze s Bizantom, a 828. venecijanski su trgovci u Aleksandriji ukrali tijelo sv. Marka Evanđeliste i otad je taj svetac, najčešće prikazan pokraj krilatog lava (zbog isticanja snage uskrsnuća i svladavanja smrti), postao općim simbolom Presvijetle Republike (Serenissime) kako se je voljela nazivati. Venecija je najprije zavladała Jadranom, a potom i Sredozemljem, a početkom 13. st. uz pomoć je križarskih snaga osvojila i Bizant (prije toga i Zadar).

U 15. st. Venecija je bila središte svjetske trgovine i najveći lučki grad pa su se gradile raskošne i ukrašene palače, a uređeno je 150 kanala s više od 400 mostova

U 15. st. Venecija je imala više od 200.000 stanovnika i bila je središte

Venecija snimljena iz zraka

svjetske trgovine te najveći lučki grad na svijetu. Tada je dosegla vrhunac, a gradila je palače koje su pomalo podsjećale na orijentalne uzore te bile sve raskošnije i ukrašenije te prepune vrijedne umjetničke baštine. Tada je grad uredio 150 kanala te preko njih izgradio čak 400 mostova.

Pad je Venecije započeo turskim osvajanjem Carigrada, a otkrića su morskog puta za Indiju te otkriće Amerike znatno smanjila prihode od trgovine. Pomorske su veze oslabile, a moć i bogatstvo polako nestajalo. No još je u 18. st. Venecija bila najelegantniji i najljepši europski grad koji je znatno utjecao na kontinentalnu umjetnost, arhitekturu i književnost. Tisućgodišnje je postojanje Mletačke Republike prestalo 1797. kada ju je osvojio Napoleon Bonaparte. Potom je bila u sastavu Austrijske Monarhije, a od 1866. u sastavu ujedinjene Italije koja je do 1945. bila kraljevina. Tijekom 19. st. mnoge su raskošne palače počele propadati, mnoge su i napuštene, a jedino je Lido napredovao kao pomodno ljetovalište. S vremenom se na kopnu, zvanom Terraferma (čvrsto tlo), u četvrtima Mestre i Marghera razvila i industrija, a za Mussolinijeve je vladavine izgrađen most uz stariji sa željezničkom prugom.

Danas Venecija ima 272.000 stanovnika, od čega 62.000 u povijesnom središtu, 176.000 na kopnu, a ostatak je na drugim otocima u Laguni. To je ujedno jedno od najpoznatijih svjetskih turističkih središta i pod cjelovitom zaštitom UNESCO-a.

Ipak grad ima i golemih problema, posebno onih vezanih uz brojne plimne poplave. Sadašnja je Venecijanska laguna rezultat velikih melioracijskih zahtjeva izvedenih u 15. i 16. st. s kojima su nastojali spriječiti pretvaranje Lagune u močvaru jer su rijeke donosile velike naplavine mulja. Tada su promijenjena ušća svih rijeka, čak je i ušće rijeke Po, iako se nije ulijevala u Lagunu, premješteno prema jugu jer je postojala mogućnost spajanja. U to su doba u gradu uređeni svi kanali i izgrađeni nasipi, a sve su zgrade, kao što poznato, temeljene na drvenim pilotima, zapravo hrasto-

Detalj velike poplave Venecija 1966. godine

Trg sv. Marka za poplave 2005. godine

vim deblima posječenima na Velebitu. Na odvođenje ušća rijeka izvan Lagune s vremenom je počelo stvarati dodatne probleme jer se izmjenama vode između Lagune i otvorenog mora gube sedimenti i zbog toga mali otočići erodiraju odnosno nestaju, a s njima i zelene površine s bujnom vegetacijom. Naime sada zapravo nedostaje svježe vode, iako se nekad strahovalo da će nanosi zatrpati zaljev, zbog premještanja ušća mnogih rijeka, posebno Brente i Piave. Velik je problem bilo i preveliko crpljenje pitke vode od 19. st. za venecijanski vodovod iz velikoga podzemnog jezera slatke vode ispod Venecije, posebno za

potrebe industrije. To je ubrzalo slijeganje grada koji je u posljednjih 100 godina utonuo 23 cm. No nakon što je u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća otkriven uzrok, crpljenje je prestalo i Venecija zasad više ne tone.

Venecija nije zaštićena od vodene stihije i plimni su joj valovi redovito prijetili, ali sada doživljava i pedesetak poplava na godinu, uglavnom u jesenskim i zimskim mjesecima

Najveći je problem Venecije što nije zaštićena od vodene stihije. Još su u 17. st. zidovi zgrada bili sigurni od redovitih plimnih valova, ali su tek svake pete godine dopirali do pločnika ili stubišta. Sada međutim ima po 50 poplava na godinu, uglavnom u jesenskim i zimskim mjesecima, najviše u studenom i prosincu. Srećom, poplavljuju samo oni dijelovi niži od razine mora, ali se povremeno javljaju poplave koje pokriju cijeli grad. Ako se ostvare predviđanja da će se more u skoroj budućnosti podignuti približno 30 cm, tada će svaka od prosječnih pedesetak poplava poplaviti cijeli grad. Poplave inače uzrokuje kombi-

nacija niskog tlaka, juga nad Jadranom i cikličke plime koju uzrokuje Mjesečeva gravitacija, a iznosi prosječno 60 cm. Kada se takvi uvjeti poklope, onda morske struje, najčešće se to događa u sjevernom Jadranu, podižu razinu mora i poplavljuju obalne gradove, a osobito Venecijansku lagunu.

Najveća je i najdramatičnija poplava zabilježena u studenom 1966. kada je more poraslo čak za dva metra i izlilo se na sve gradske trgove i ulice, koji su inače niži od morske razine, posebno u samom središtu grada. Trg sv. Marka, ujedno i najniži dio Venecije, izgledao je kao golemi bazen. Ta je poplava potvrdila dotadašnja gotovo stidljiva upozorenja da bi voda, koja je nekad bila glavna uzdanica slavne Mletačke Republike, zapravo mogla postati glavni neprijatelj i da o njezinu svladavanju ovisi opstanak grada.

Nastanak i razvoj projekta MOSE-a

Upravo je poplava iz 1966. potaknula brojna istraživanja, studije i idejna rješenja. Za zaštitu su Venecije doneseni brojni zakoni, a uključila se i međunarodna zajednica jer je Venecija dio svjetske graditeljske baštine. Na kraju je uz pomoć talijanske Vlade utemeljen i poseban konzorcij stručnjaka nazvan *Venezia Nuova* koji je ponudio već spominjani projekt MOSE. To je zapravo integrirani zaštitni sustav od niza pokretnih brana koje su u stanju izolirati Venecijansku lagunu od Jadranskoga mora za razinu plimnog vala od 110 cm pa sve do tri metra. Predviđeno je da čelične zaklopnice leže u posebnim betonskim kadama izgrađenima na dnu mora i temeljenima na čeličnim i betonskim pilotima. One su šuplje i napunjene vodom, a u slučaju potrebe, dakle najave pristizanja opasnoga plimnog vala, u njih se upuhuje zrak i istodobno se ispušta voda. Tako se zaklopnica podiže i stvara barijeru plimnom valu. Prestankom opasnosti u zaklopnice se pušta voda i iz njih se ispušta zrak, pa one opet utone u svoje betonske "posteljice". Zaklopnice se ugrađuju na tri posebno uređena i dograđena ulaza za-

Prikaz rješenja s ulazima za cijelu Lagunu

štićena posebnim lukobranima – Lido, Malamocco i Chioggia. To su zapravo posebni procjepi u kojima se kontrolira pad i porast plime.

Grad će od poplave štiti posebne čelične zaklopnice koje su šuplje i napunjene vodom, pa se za pristizanja plimnog vala podižu jer se u njih upuhuje zrak

Predviđeno je da se ugradi čak 79 takvih brana zaklopnica, od čega na ulazu Lido 41 (zajedno s umjetnim otočićem) na ulazu Malamocco 18 i na ulazu Chioggia 18. Vjeruje se da je takva obrana u stanju u cijelosti zaštititi cijelu Venecijansku lagunu koja ima površinu od 550 km², a inovativne

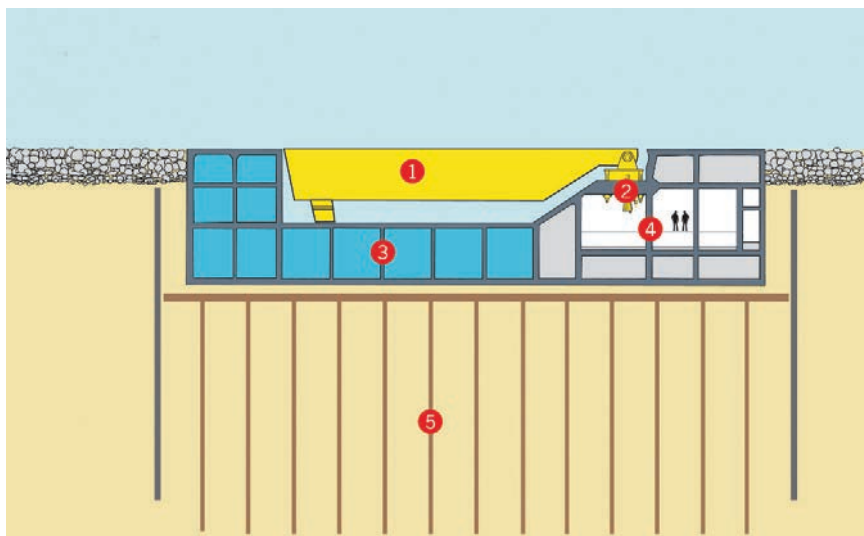
i nikad primijenjene pokretne barijere izabrane su stoga što se pretpostavlja da bi sustavi ustava kakvi su, primjerice, primijenjeni za zaštitu plitkoga obalnog pojasa u Nizozemskoj, nepovratno utjecali na cijeli biotop zatvorene lagune, a ovako se osigurava pristizanje morske vode u Lagunu odmah nakon što je prošla opasnost od vodnog vala. Vjeruje se da je takav sustav u stanju zaštititi Venecijansku lagunu i sljedećih sto godina. Trajnost se šupljih čeličnih barijera procjenjuje na 50 godina, i to neovisno o globalnom zatopljenju i efektu sta-

klenika te očekivanom podizanju mora. Pokretne će brane biti široke približno 20 m, a visina će im varirati od 20 do 30 m ovisno o dubini mora.

Za takvo su novo rješenje izrađene brojne studije, proračuni, testovi, analize i eksperimenti, pa su posebno ispitivane lokacije, materijali i sustavi za podizanje. Tako su svojedobno, između 1988. i 1992., u Voltabarozzu u Padovi, testirani manji modeli podvodnih brana. Potom je sustav podizanja brana uspješno iskušano u naravi 2013.

Ulaz Lido u Venecijansku luku

Uzdužni presjek kroz barijeru (1. zaklopnica, 2. zglob zaklopnice, 3. betonska kada, 4. galerija s instalacijama, 5. pobijeni piloti za temeljenje)

Inače je projekt o zaštiti Venecije i Lagune znatno širi i obuhvaća sve što je navedeno u zakonu o zaštiti grada, a ponajprije se odnosi na pokušaj obnove hidrogeološke ravnoteže i zagađivanja njezinih voda. Naime pomalo zbuňuje da Laguna kao posebno osjetljiv i složen biološko-geološki sustav uopće nije imala uređaj za pročišćavanje otpadnih voda i da su se sve otpadne vode industrije i intenzivne poljoprivrede u zaleđu izravno ispuštale u Lagunu. To je, primjerice, već sasvim nezamislivo na našoj strani Jadrana, gdje se već grade uređaji za pročišćavanje i za znatno manje aglomeracije od širega venecijanskog područja. Sve to zahtijeva temeljita znanstvena istraživanja i točna mjerenja koja, kako se čini, još nisu u cijelosti obavljena. Potrebno je točno utvrditi koliko je vremena potrebno za izmjenu vode u Laguni ili koliki je stvarni gubitak sedimenta.

Zbunjuje da osjetljiva Venecijanska laguna nije imala uređaj za pročišćavanje i da su se otpadne vode industrije i intenzivne poljoprivrede u zaleđu izravno ispuštale u more

Prikaz rada zaklopnice

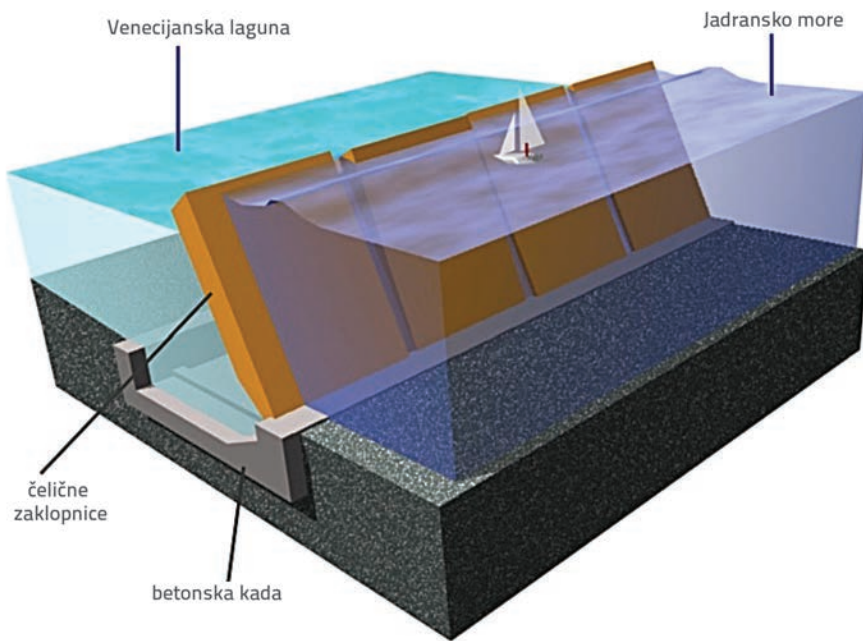
Ipak u dijelu projekta koji se odnosi na zaštitu povijesne jezgre od najezde plimnih

valova već se mogu uočiti prvi rezultati. Tako su, primjerice, zaštićeni neki gradići u Laguni, poput Sottomarina, Treporta i Malamocca. To zapravo znači da je obnovljeno ili izgrađeno više od 20 km obale, ali na poseban način. Naime da bi se zaštitili stanovnici tih gradića na rivi su ispod pločnika ugrađene posebne električne pumpe koje omogućuju izbacivanje vodene mase, a i obale su pojačane s nekoliko zaštitnih slojeva. Sve to zajedno s ostalim mjerama, poput povišenje obala i poboljšano popločenje te mjerama za zaštitu ukupnoga lagunskoga okoliša daje svojevrsno jamstvo da će Venecija za duže vrijeme biti zaštićena od poplava te morfološkoga i biološkoga propadanja. Valja dodati da se na otočiću Arsenal u Laguni gradi središnji centar za upravljanje sustavom za obranu od poplava.

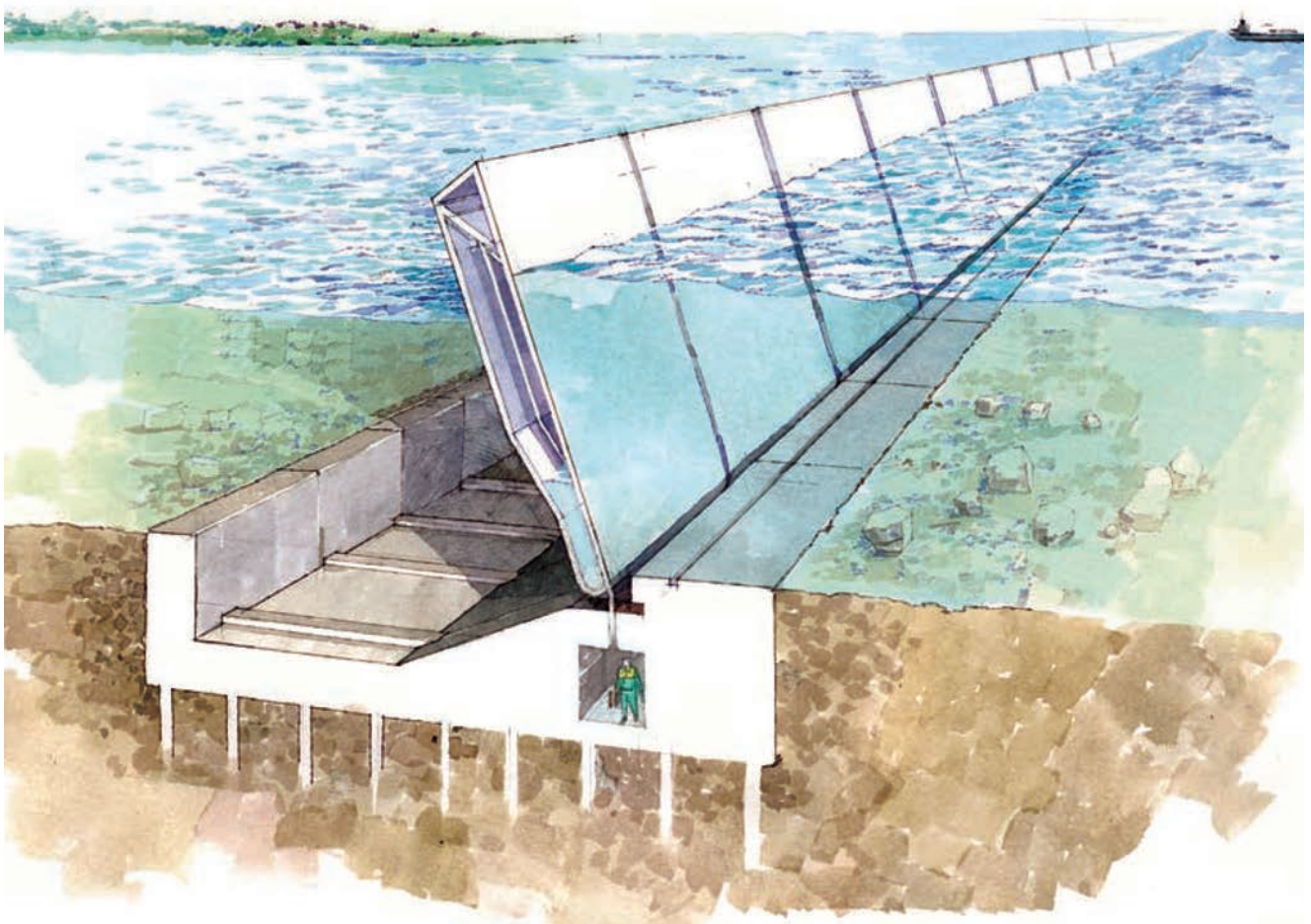
Projekt *MOSE* započeo je 2003. kad je predsjednik Vlade bio Silvio Berlusconi i u prvim se najavama spominjalo da će biti završen 2012. ili 2014., a sada se spominje da će biti u cijelosti završen 2016. godine. U početku se spominjala cijena od 3 do 4 milijarde eura, a sada je to udvostručeno i najčešće se spominje 7 milijardi eura, ali nije isključeno da će i dalje rasti. Radove uglavnom vode inženjeri goleme talijanske tvrtke *Fiat SpA*, ujedno i najjači član konzorcija *Venezia Nuova* koji projektira, nadzire i vodi cijeli projekt, a uključene su poznate talijanske građevinske tvrtke – *Mantovani, Fincosit, Condotte, Mazzi, Ccc* i *Grandi restauri*. Na gradilištima je svakodnevno gotovo tisuću radnika. Vlada je Romana Prodi bila 2006. prekinula projekt zbog preispitivanja proračuna, ali su radovi ubrzo nastavljeni, što se, primjerice, nije dogodilo s jednim drugim Berlusconi-jevim projektom – mostom koji je trebao spojiti Siciliju s talijanskim kopnom.

Korupcijski skandal

Početkom je lipnja 2014. objavljeno da je uhićen Giorgio Orsoni, gradonačelnik Venecije i smješten u kućni pritvor zbog sumnji za nezakonito financiranje kampanje za gradonačelnika 2010. kada je prema optužnici primao prilog od tvrtki uključenih u gradnju barijera za zaštitu od

Prikaz rada jedne zaklopnice

Crtež koji prikazuje cijelu barijeru tijekom zaštite od plimnog vala

poplava. Objavljeno je da se istražuje čak stotinjak osoba vezanih uz projekt *MOSE* i da ih se tereti za korupciju, a privedeno ih je 35 osoba, od čega je desetak zadržano u pritvoru. Iza zatvorskih rešetki ostali su Giampiero Marquis, regionalni čelnik vladajuće Demokratske stranke i regionalni savjetnik za infrastrukturu Renato Chisso, član Berlusconijske stranke Forza Italia. Državno je odvjetništvo zatražilo da se pritvori i Giancarlo Galan, bivši dugogodišnji guverner pokrajine Veneto te ministar kulture i poljoprivrede u vladama Silvija Berlusconijske stranke Forza Italia. Nije odmah uhićen jer se čekala odluka parlamenta o ukidanju imuniteta. Valja dodati da je zaplijenjena imovina u protuvrijednosti od 40 milijuna eura. Prema pisanju talijanskog lista *La Repubblica*, osobe pod istragom venecijanskog tužiteljstva terete se za razna kaznena djela, od korupcije, iznude do nezakonitog financiranja.

Vijest o korupciji odjeknula je poput bombe, ali nije bila sasvim neočekivana jer je sumnji bilo i prije, posebno zbog troškova koji su neprestano rasli

Iako je vijest odjeknula poput bombe, nije bila sasvim neočekivana jer je sumnji u legalnost rada na projektu *MOSE* bilo i prije, posebno zbog visokih troškova koji su neprestano rasli.

Doznaje se da je istraga trajala pune tri godine, a da je prve rezultate polučila u veljači ove godine kada je uhićen Giorgio (ponegdje i Piergiorgio) Baita, bivši upravitelj tvrtke *Mantovani*, također uključene u projekt *MOSE*. Odnedavno je u kućnom pritvoru i ing. Giovanni Mazzacurati, dugogodišnji predsjednik konzorcija *Venezia Nuova*, kojega mnogi smatraju "ocem projekta", a dao je i ostavku pa je sada predsjednik dr. Mauro Fabris, dopredsjednik ing. Alessandro Mazzi, a generalni direktor ing. Hermes Redi.

Valja reći da je u međuvremenu ostavku na mjesto gradonačelnika Venecije podnio Giorgio Orsoni, dan nakon što je oslobođen kućnog pritvora. Mediji nagađaju da se nagodio s tužiteljstvo za manju kaznu, ali on ionako nije bio optužen za korupciju već za nelegalno financiranje predizborne kampanje od strane konzorcija za "samo" 560.000 eura. To je u izjavi potvrdio i tužitelj Carlo Nordio koji sumnja kako su crni fondovi od napuhanih računa bili korišteni u izbornim kampanjama, ali i za osobne potrebe. Na to se nadovezao drugi tužitelj Luigi Delpino koji je pojasnio kako se iza "političkog" usmjerenja istrage kriju triangulacije novca i crni fondovi namaknuti kroz lažne fakture i da je dosad utvrđeno kako je u pitanju iznos od najmanje 25 milijuna eura.

Za korupciju se, dakako, najviše tereti bivši guverner Giancarlo Galan, ujedno i najveći zagovornik projekta *MOSE*, za kojega se tvrdi da je svake godine na ruke dobivao po milijun eura. U nekim se napisima čak navodi da su iz konzorcija

Probno podizanje zaklopnice

jamčili da će taj talijanski političar, rođen 1956., doživotno dobivati taj iznos. Iako pomalo zvuči kao tipično novinarsko pretjerivanje, na projektu vrijednom više od sedam milijardi eura dvadeset do tridesetak milijuna eura i ne izgleda toliko nestvarno. Može se tumačiti kao svojevrsno osiguranje za starost, a i zna se da je otplata u ratama mnogo lakša.

Veze s Hrvatskom

Brojne su veze između projekta *MOSE* i Hrvatske, a jedna od njih zapravo i nije nikakva povezanost već samo nehotična slučajnost. Naime donedavni gradonačelnik Venecije Giorgio Orsoni preziva se vrlo slično kao Giorgio Orsini (razlika je samo u jednom slovu), kako inače glasi česti međunarodni naziv slavnoga hrvatskoga i talijanskog graditelja i kipara Jurja Dalmatinca (rođ. u 15. st. u Zadru, a umro u Šibeniku 1973.-1975.). Drugi mu je međunarodni naziv Giorgio da Sebenico, a gradio je između ostalog Šibensku katedralu, Minčetu i oltar Sv. Staša u Splitskoj katedrali. Inače se o životu toga našega slavnog graditelja vrlo malo zna, čak mu i prezime nije bilo Orsini već ga je samostalno bio odabrao tek njegov sin.

Veza s Venecijom i projektom *MOSE* nisu samo velebitski hrastovi pobijeni u muljevito tlo kako bi mogli poslužiti za

temeljenje brojnih venecijanskih palača i zgrada, ali ni istarski kamen koji se sada ugrađuje u dograđene ili obnovljene obalne zidove.

Hrvatske veze s Venecijom nisu samo pobijeni velebitski hrastovi već i prof. Miroslav Gačić iz Splita kojega se smatra začetnikom sadašnjeg rješenja obrane od poplava

Najizravnija je veza prof. dr. sc. Miroslav Gačić, rođen 1947. u Splitu, koji je od 2000. do 2006. bio na čelu znanstveno-stručnog tima koji je mjerio morske struje u kanalima između venecijanske lagune i otvorenog mora i kojega se smatra jednim od začetnika sadašnjeg rješenja. Njegova je životna priča inače vrlo jednostavna. Diplomirao je meteorologiju i geofiziku na zagrebačkom PMF-u i kako je bio stipendist Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu, vratio se nakon diplome u radni grad. Tada je na redu bila razmjena znanstvenika između Splita i Venecije pa se nekoliko mjeseci usavršavao u novoosnovanom institutu ISMAR (Istituto di Scienze Marine) koji se ponajprije bavio proučavanjem i zaštitom od poplava u Laguni. Tu je upoznao grupu mladih znanstve-

Tlocrtni prikaz zahvata na Arsenalu

nika s kojima je ostao u vezi i nakon što se vratio u Split. U međuvremenu je magistrirao i doktorirao, ali i bio na usavršavanju u SAD-u. Krajem osamdesetih su ga pozvali da dođe raditi u Veneciju, a to je ostvario 1991. kada je počeo raditi kao "professore visitatore". Danas radi u nacionalnom Institutu za oceanografiju

i eksperimentalni geofiziku u Trstu, a taj institut usko surađuje s venecijanskim na zaštiti Lagune od poplava. Krajem svibnja 2014. objavljeno je da je *Brodosplit* pobijedio na međunarodnom natječaju za projektom *MOSE* i da ta tvrtka isporučiti 21 čeličnu branu (dimenzija 29 x 24 m i debljine 6 m),

teških po 300 tona. Planirano je da se isporučuju po tri brane odjednom i to morskim putem do mjesta ugradnje, a vrijeme je isporuke između 30 i 60 dana. Iz splitskog su brodogradilišta javljajući tu važnu vijest istaknuli kako se radi o svojevrsnim specijalnim rezervoarima za zrak i vodu. Nije poznato jesu li najnoviji događaji s uhićenjima u Veneciji ugrozili već dogovoreni posao iako su navodno talijanski istražitelji zatražili na uvid svu dokumentaciju.

Ipak čini se da je nekako Hrvatska najizravnije povezana s Venecijom i projektom *MOSE*, preko osumnjičenog političara Giancarla Galana. Naime koordinator istrage Stefano Ancilotto barata s hipotezom da je dio novca koji je služio kao mito prelazio preko Hrvatske i San Marina. Naime, prema tim podacima Giorgio Baita, dok je još vodio tvrtku *Mantovani S.p.A.*, stvarao je crni fond napuhavanjem računa koje su izdavale razne tvrtke. Tako istražitelji posjeduju jedan račun tvrtke *Eraclie* iz Bologne za osiguravanje gradilišta zaštitarima i nadziranje uposlenih na dva milijuna eura, a takav ugovor prema procjeni vještaka može iznositi najviše 350.000 eura. Novac je odlazio u Rovinj gdje Giancarlo

Detalj građevinskih radova

Građevinski radovi na umjetnom otoku u Lido ulazu

Galan (koji je u međuvremenu ostao bez imuniteta) ima veliku kuću, na račun u poslovnici *Hypo Alpe Adria* banke. Tamo se taj novac podizao pa onda prebacivao natrag u Italiju ili ostajao u Rovinju gdje je Galan imao i registriranu tvrtku *Franica* d.o.o. Istražitelji vjeruju da je to bilo jedno od fiktivnih poduzeća koja su služila za skrivanje ili "pranje" novca. U međuvremenu su istražitelji istražili i životni standard Galanovih i ustanovili da troše mnogo više nego što su zaradili, a za takvo se što u Italiji odmah pokreće istraga, za razliku od Hrvatske gdje se godinama čeka.

Inače je u Istri Galan bio vrlo rado viđen gost i smatraju ga osvjedočenim i iskrenim prijateljem Istarske županije. Štoviše "svojim je djelovanjem pridonio turističkoj promidžbi Istarske županije na području Veneta", ba-

rem tako piše u prijedlogu za najveće priznanje Grb Istarske županije koji je Galan svojedobno dobio. Oni koji ga poznaju u Rovinju tvrde da je često pomagao talijanskoj zajednici, ali i projektima međudržavne suradnje Italije i Hrvatske.

Umjesto zaključka

Od početka smo vjerovali da gradilišta projekta *MOSE*, odnosno zaštita Venecije od poplava kao tehnički složen i zahtjevan problem zaslužuju temeljit prikaz. Smatrali smo da bi to moglo biti zanimljivo i našim čitateljima jer dijelimo isto more, a osim toga postoje stoljetne veze između Venecije i naše obale. Usto i neki naši gradovi znaju povremeno plaviti pa su iskustva drugih uvijek dobrodošla.

U pripremama reportaže neki su nas događaji jednostavno zatekli, poput dobivanja posla od strane *Brodosplita* i istrage koja je obuhvatila i mnoge političare u sudionike projekta. Hoće li istraga utjecati na daljnji tijek projekta *MOSE* zaista je teško reći, no sasvim je sigurno da ga neće ubrzati.

Čini se da ovo može biti i svojevrsan protuargument za naša mnogobrojna gunđala koja uvijek spremno govore kako je u nas najgore. Čini se ipak da korupcije ima posvuda, čak i u najbližem susjedstvu, i neovisno o razini razvijenosti. Za Italiju se uvijek govorilo da je vrlo korumpirana, ali se smatralo da je to svojevrsan "folklor" siromašnog juga. Na ovom se primjeru ipak može uočiti da toga ima i na razvijenom sjeveru, a jedina je razlika u tome što su iznosi znatno veći.